

DISCOVERING THE SACRED

Otilia Sîrbu, Assist. Prof., PhD, Hyperion University of Bucharest

Abstract: The present paper is a fragment of a more elaborate study and aims of redefining of the myth, of the sacred. Existence in this world is only possible in this form; the permanent sacred aspect of space, its complete devotion in this dimension. The only condition for it to function is our dimension, the only chance earth has to communicate with the heavens. Otherwise, the Cosmos would be crippled. The XIX-the century was the one destined to give the sacred its rightful place. In its „rush” to discover primitive people, their habits and practices, understanding their experiences and religion entirely, this century left the notion and reality of the sacred unravelled. Both missionaries and ethnologists, the two types of researchers aiming to discover the fundamental truth about the primitive man were „forced” to follow the path of history and compile studies on everything related to heritage, custom, ritual, myth, belief etc.

Keywords: myth, existence, world, religion, experience, sacred.

De aproape două secole, istoricii religiilor, etnografii, antropologii, sociologii au acordat un interes special sacrului. Ca element central al științei religiilor, sacrul a fost abordat și analizat acordându-se funcțiilor sale sociale și religioase conotații diverse și speciale.

Secolul al XIX-lea a avut un rol covârșitor din acest punct de vedere, deși omenirea a fost dintotdeauna conștientă de acest miracol. În funcție de condițiile sociale, de fiecare perioadă trăită, dar și de evoluția umană în ansamblul ei, sacrul a căpătat forme și funcții diferite. Prin intermediul simbolurilor, al miturilor, al riturilor, al hierofaniilor, sacrul a exercitat un rol special, influențându-ne viața. Văzut ca realitate transcendentă numită „zei” în religiile politeiste, ca „Dumnezeu” în monoteism, sacrul dă posibilitatea ființei umane de a se raporta la acest univers, de a-și înțelege potențialul uman și cosmic totodată. Sacrul este o realitate incontestabilă, conceput a (ne) salva destinele, viața, Universul. Prin sacru putem accede transcendența, prin sacru ne putem dărui nouă înșine, revendicându-ne fundamental. Sacrul prezentului nostru și al semenilor noștri.

Haosul nostru existențial se datorează, printre multe altele, percepției, concepției și asumării sucite a unor realități altădată știute și asumate. Un exemplu, pe cât de aparent lipsit de importanță, pe atât de elocvent. Idolul vremurilor noastre, mitologiile prezentului nu pot fi decât mutilatoare atâta vreme cât le acordăm un rol dominant. Ființa umană, în raport cu ele, pare să fi pierdut lupta, în ciuda faptului că sacrul dăruiește ființei umane șansa înțelegerii acestui univers, șansa de a se raporta la el într-o plentitudine de realități, capacitatea de a fi înțeles uman și cosmic totodată.

Au fost elaborate foarte multe teorii sociologice, de-a lungul acestor două secole, care, pe de-o parte, identifică o sumă de trăsături comune, iar pe de altă parte, reprezintă puncte de vedere diferențiate.

Documentația etnografică, printr-un studiu comparat intens privitor la evoluția religiei, a sporit interesul vădit pentru originile sale, toate acestea și multe altele conferind noțiunii de sacru un plus de semnificație, de penetrare față de realitatea sa. Atât misionarii cât și etnologii, cele două categorii de cercetători, porniți în căutarea adevărului fundamental al omului primitiv, au fost „nevoiți” să meargă de-a lungul firului istoriei și să întocmească studii asupra a tot ce însemna datină, obicei, rit, mit, credință etc.

Cele două realități, sacrul și fenomenul religios, (raportat la omul religios) devin simultan subiecte de studiu sociologic. Rolul școlii franceze de sociologie în perpetuarea ideologiei evoluționiste este remarcabil.

Ceea ce pare fundamental de reținut este faptul că fenomenul religios, după foarte multe încercări, definiții, teorii diverse nu se mai raportează exclusivist și rigid la societate, ci la omul religios, la trăirea sa transcendentă.

Alăturat școlii sociologice și celei fenomenologice, având temei în tot ceea ce emanaseră ele, se impune metoda istoriografică a religiilor. Astfel, conceptul de *mana* e înlocuit prin cel evocând puterea creatoare a *logos*-ului. George Dumézil, prin cercetarea comparată genetică, reușește, după patruzeci de ani de cercetare, să articuleze abordarea gândirii indo-europene prin punerea în evidență a celor două dimensiuni fundamentale: teologia tripartită și tripartiția socială. Din atare perspectivă de abordare, în această lume indo-europeană, sacrul apare legat de suveranitate, de funcția ei absolută.

Abordând în mare parte o metodă similară cu cea a predecesorului său, Mircea Eliade, prin prezența hierofaniilor, caută să ”prindă” universul lui *homo religios*, pentru care sacrul este o realitate totală și absolută.

Reîntorcându-ne la secolul al XIX-lea, din pleiada tuturor specialiștilor preocupați de mit, de sacru, de rit, de acel *ganz andere*, ne oprim asupra teoriei lui Emile Durkheim. Sociologul francez definește și concepe societatea ca pe o realitate *sui-generis*, o realitate metafizică superioară, un organism care are capacitatea de a-l transcende pe individ. Faptele sociale, complexe au o existență a lor, independentă de actele individuale. Pornind de la această convingere a sa, e firesc rolul pe care Durkheim l-a acordat religiei care, în concepția sa, conține o serie de elemente din care iau naștere diferitele manifestări ale vieții colective. Toate credințele religioase presupun astfel o clasificare ce se construiește pe antiteza dintre sacru și profan.

„O religie este un sistem compact de credințe și practici legate de lucrurile sacre, adică izolate, interzise; aceste credințe și practici îi reunesc într-o singură comunitate morală, numită Biserică, pe toți cei care aderă la ele” (E. Durkheim, De la définition des phénomènes religieux, în: „L’Année sociologique,” 2, Paris, 1899, p. 4.)

Așadar, Durkheim definea religia ca pe un fapt universal, ca pe un absolut *a priori*, necesar conștiinței colective, societății, prin capacitatea sa de administrare a sacrului.

Ne-am reîntors la această teorie, contestată de mulți, pentru că o parte din ea poate fi actualizată, recalibrată. În concepția noastră, înainte de a fi accesat social, adică sub aspect colectiv, așa cum preciza sociologul francez, sacrul poate fi accesat doar individual. Sacrul în raport deschis cu fiecare ființă umană, cu fiecare individ, cu fiecare trăire personală. Religia, la rândul ei, poate „administra” astfel sacrul prin fiecare individ, prin fiecare ființă ce alcătuiește societatea. Abia după aceea, aceasta din urmă (în mare parte mimetică) poate împărtăși la nivel colectiv realitatea sacrului.

Sacrul nu înseamnă religiosul prin definiție, cum deseori se înțelege. Sacrul este a ști să-ți asumi realitatea lui *a fi* și nu realitatea lui *a părea*. Cum poate fi acest lucru împlinit? Prin asumarea lui, a sacrului, prin trăirea lui, prin acceptul dimensiunii sale, ființa umană poate traversa și depăși propriul său cotidian, propria sa dimensiune. Cotidianul ars se poate îndrepta spre cotidianul magic, doar într-un timp ce se impune a fi mitic prin trăirea în „alți timpuri”.

Între sacru și profan, dincolo de permanenta disociere, trebuie stabilită o relație specială. Cei doi nu pot exista, nu se pot impune, nu se pot diferenția decât prin acceptul unei existențe interdependente. Dacă R. Hertz descria profanul ca pe „*un neant activ*”, în concepția noastră, sacrul poate fi numit *matricea concentrică a Universului și omului*.

Înțelegerea naturii profanului face indispensabilă înțelegerea noțiunii de sacru. Sacrul sublimează, sacrul rânduiește ființa umană în raport cu *a fi*, devenind întreagă în Univers. O matrice concentrică.

Barbaria modernității reflectă natura noastră interioară, care este tulburată, înfricoșată, frustrată, violentă. Dacă ne raportăm la secolul 20, cu certitudine că putem înțelege natura acestui fenomen al prezentului nostru. A fost cel mai violent secol al omenirii. Ce putea lăsa moștenire succesorului său?

Modernitatea suferă de prea multe patologii: autovictimizarea, apetitul pentru facil, proliferarea manifestărilor vulgare, infantilismul, consumismul, imaturitatea, hiperpublicitatea, anularea valorilor reale, inflația vitezei, corupția, hiperdemocrația și multe altele.

Toate aceste neînduplecate tare ale prezentului pot fi „dizolvate” individual, așa cum precizăm când ne raportăm la teoria lui E. Durkheim. Nu ne putem aștepta să fim văzuți de celălalt, dacă noi nu știm să-l privim așa cum este acesta, iar nu cum pare să fie. Pentru Rousseau aceasta era condiția deplină a libertății. Privindu-l pe celălalt, în înțelegerea deplină a ființei sale, devenim conștienți de „consecința” acestui fapt, depășindu-ne propria dimensiune. Ne întoarcem spre „centrul” din noi. Dacă ne amintim că sacrul este matricea concentrică a Universului și a omului, înțelegem astfel că vom reuși să nu ne mai lăsăm învinși de „neantul activ”. În felul acesta nu ne vom mai aparține doar nouă înșine decât în măsura în care prin individual dăm șansa conștiinței colective de a transcende, de a se „contamina” de realitatea sacralului.

Eliade era convins că ființei umane îi este suficient să privească Cerul pentru a avea revelația transcendentului și a atotputerniciei sacralului. Omul modern, credem noi, ar trebui înainte de a privi bolta cerească să dea cuvenita atenție celuilalt, seamănelui său. Doar așa, împreună, vor avea revelația transcendentului și a matricei concentrice a Universului și a ființei umane. Nevoia de sacru echivalează cu nevoia de iubire, cu nevoia de a fi înțeles, nu doar ascultat, cu aceea de a te lăsa învăluit în lumina dimineții, la fel de reală ca și cea a amiezii sau a nopții. Și ea, noaptea își poartă propria lumină, iar sufletelor noastre, cu certitudine, fiindu-le îngăduit veșmântul ei, semnul nostalgiei timpului de început, le este îngăduit sacralul.

„Spațiul” omului primitiv diferă prea mult de cel al omului modern pentru a nu ne raporta la el. La fel de diferită și percepția, îngăduința și înțelegerea prezentului față de el. Organizat cerebral, omul a știut că universul său este construit din lumini și umbre, a știut să perceapă semnificația diurnului, diferențându-l de nocturn, dându-le însă amândorura rolul cuvenit fiecăruia în viața sa. Viața, sensul ei au capătat valoare doar prin complexitatea relației dintre Om și Cosmos.

Felul în care a apărut viața pe pământ va fi etern discutat, analizat și definitiv neîncheiat. Ceea ce importă, dincolo de timp, de spațiu, este prezența umană la răscrucea tuturor influențelor cosmice, întâlnirea ei cu ele, și felul prin care totul capătă rezonanță divină. Prima semnificație inclusă în ideea de Dumnezeu este aceea a perfecțiunii. Ceea ce îi este dat omului „să ia” din ea este și nostalgia ei și dorința de a o atinge sublimând-o. Din acest moment, începe călătoria umană. Omul a fost pregătit, divin, spre această călătorie. Călător fiind, el primește totul de la începutul începuturilor sale până la sfârșitul Universului. Semn că matricea concentrică, sacralul se împlinește în întregimea sa din deplinătatea acestei relații.

Secolului 21 i s-ar cuveni prezența privilegiată a sacralului. Astfel, limba, religia, arta, știința, miturile, toate forme simbolice ale prezentului, pot deveni implicit ale viitorului, ale Universului.

BIBLIOGRAFIE:

Codoban, Aurel, *Sacru și ontofanie*, Iași, Editura Polirom, 1998

Durkheim, Emile, *Formele elementare ale vieții religioase*, trad. M. Jeanrenaud și S. Lupescu, Iași, Editura Polirom, 1995

Eliade, Mircea, *Sacrul și Profanul*, București, Editura Humanitas, 1995.

Eliade, Mircea, *Imagini și simboluri*, trad. Beldescu Alexandra, București, Editura Humanitas, București, 1994

Eliade, Mircea, *Tratat de istorie a religiilor*, București, Editura Humanitas, 2006

Jung, Carl Gustav, *Opere complete, vol. I, Arhetipurile și inconștientul colectiv*, București, Editura 3 Trei, 2003

Otto, Rudolf, *Sacrul*, trad. Ioan Milea, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002

Ries, Julien, *Sacrul în istoria religioasă a omenirii*, trad. Roxana Utale, Iași, Editura Polirom, 2000.